

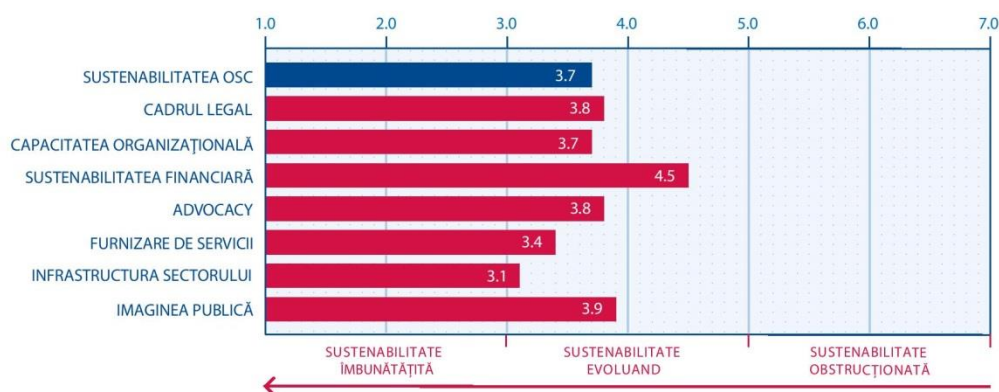
INDEXUL SUSTENABILITĂȚII ORGANIZAȚIILOR SOCIETĂȚII CIVILE 2018 – ROMÂNIA

EDIȚIA A XXII-A OCTOMBRIE 2019

ROMÂNIA

Capitala: București
Populație: 21,457,116
GDP per capita (PPP): \$24,600
Human Development Index: Foarte Ridicat (0.811)
Freedom in the World: Liber (84/100)

SUSTENABILITATEA OSC: 3.7

Discuțiile despre corupție au dominat, încă o dată, agenda publică din România în anul 2018. Pretinzând că este necesar să diminueze abuzurile sistemului judecătoresc, coaliția de guvernare a amendat trei legi majore care guvernează sistemul judecătoresc, pentru a institui o secție pentru investigarea infracțiunilor din justiție și pentru a crește rolul Ministerului Justiției în numirea și demiterea procurorilor-șefi. Conform criticilor oficiale venite din partea Comisiei de la Veneția, această modificare ar slăbi rolul Consiliului Superior al Magistraturii în asigurarea independenței sistemului judecătoresc. În luna iulie, Ministerul Justiției a demis cu un an înainte de încheierea mandatului procurorul-șef al Direcției Naționale Anticorupție, sub conducerea căreia nouă actuali sau foști miniștri, 27 de membri ai parlamentului, și un membru al Parlamentului European au fost condamnați pentru corupție. Parlamentul a adoptat și o serie de modificări aduse Codului Penal, ca spre exemplu dezincriminarea unei multitudini de fapte care în trecut cădeau sub definiția abuzului în serviciu. Cu toate acestea, multe dintre modificările respective au fost declarate neconstituționale și până la finalul anului încă așteptau să fie dezbătute în Parlament.

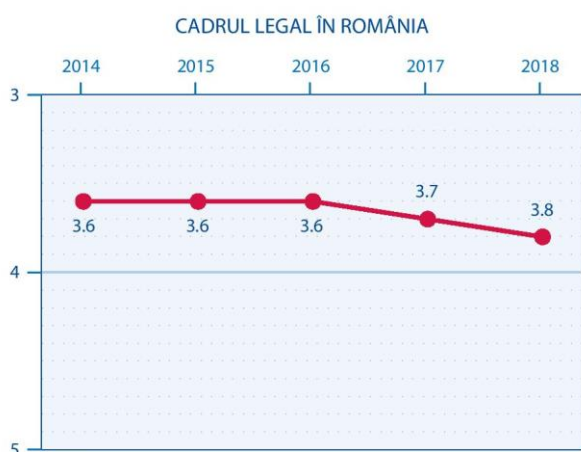
OSC au continuat să își manifeste îngrijorarea față de amenințarea guvernului asupra independenței justiției și a luptei împotriva corupției. Deși protestele civice s-au micșorat în ampoare față de anii precedenți, România a ajuns pe prima pagină în presa internațională după data de 10 august, când Jandarmeria a răspuns cu violență unui protest eminamente

pașnic din fața Guvernului. De asemenea, OSC au contribuit semnificativ la protejarea drepturilor persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale, transgender și intersex (LGBTI) când au îndemnat cu succes la boicotarea unui referendum care viza limitarea definiției constituționale a familiei.

Per total, sustenabilitatea OSC s-a deteriorat în 2018, a regresat pe toate dimensiunile, exceptând infrastructura sectorului. Cadrul legal pentru acțiunile OSC s-a deteriorat odată cu înmulțirea încercărilor de reglementare a operațiunilor și a finanțelor asociațiilor și fundațiilor, într-o manieră care pune poveri excesive pe umerii acestora. Mai mult, au intrat în vigoare politici fiscale nefericite și unii oficiali au continuat discursurile acuzatoare la adresa OSC. OSC au avut acces limitat la sursele tradiționale de finanțare și au înregistrat creșteri în fluctuația personalului. Mai mult, organizațiile au furnizat mai puține servicii și au deservit mai puțini beneficiari de-a lungul anului. Cooperarea cu guvernarea a continuat să se slăbească, iar autoritățile publice au descurajat implicarea cetățenilor și a OSC în procesul de formulare a politicilor publice. Între timp, unii politicieni și oficiali de rang înalt din Guvern și-au întetit retorica negativă și au acuzat OSC că ar fi agenți străini.

Registrul Național al Organizațiilor Neguvernamentale includea la începutul lui 2019 107,774 OSC înregistrate, cu o creștere de 6,093 față de anul precedent. Cu toate acestea, organizațiile înregistrate în 2018 este posibil să nu fie înscrise în registru până în 2019, întrucât nu există un termen limită pentru actualizarea acestuia de către judecătorii. Cele mai multe organizații sunt asociații (87,183) și fundații (18,456). Se estimează că doar jumătate dintre organizațiile înregistrate sunt active.

CADRUL LEGAL: 3.8

Cadrul legal care determină activitatea OSC s-a deteriorat în anul 2018. Legiuitorul român și autoritățile publice au încercat din ce în ce mai mult să reglementeze operațiunile și finanțările asociațiilor și fundațiilor. Odată adoptate, reglementările ar pune o presiune excesivă pe OSC, determinând în sector o impredictibilitate și îngrijorare considerabile. Mai mult, noi politici fiscale neprielnice OSC au fost introduse la începutul lui 2018, Jandarmeria a intervenit în forță la proteste și unii oficiali publici au defăimat societatea civilă.

În 2017 doi parlamentari ai principalului partid de guvernare au înaintat o propunere legislativă de modificare drastică a Ordonanței de Guvern 26/2000 care reglementează înființarea și funcționarea OSC. Pe lângă prevederile îngrijorătoare, propunerea presupunea obligația organizațiilor de a raporta și

publica în Monitorul Oficial, bianual și pe cheltuiala proprie, informații referitoare la toți donatorii lor, indiferent cât de mici sunt, sub sancțiunea dizolvării în eventualitatea în care cerința nu este îndeplinită. Propunerea a stârnit critici internaționale, Comisia de la Veneția și Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa/Biroul pentru Instituțiile Democratice și Drepturile Omului (OSCE/ODIHR) emițând o opinie comună prin care declarau că reglementările privind OSC ar trebui înlăturate. Cu toate acestea, propunerea a fost introdusă pe ordinea de zi a sesiunii extraordinare a Parlamentului din iunie. Până la finalul lui 2018 încă nu s-a acordat un vot final.

Alte două inițiative legislative care propuneau modificări la OG 26/2000 au fost propuse în 2018, una având impact asupra asociațiilor agricole, iar cealaltă aducând schimbări la criteriile referitoare la statutul de utilitate publică. Deși niciuna dintre acestea nu a fost adoptată până la finalul anului, și indiferent de faptul că ambele ar fi avut un impact limitat, introducerea lor a contribuit la nesiguranța generală a OSC și a mediului în care acestea operează.

Procesul de acordare a finanțărilor publice nerambursabile, care contribuie la aproximativ două procente din veniturile sectorului, este umbrat de o lipsă de transparență și de linii directe clare. Un alt proiect de lege propus de Guvern este menit să adreseze aceste nelămuriri prin clarificarea unor aspecte învechite referitoare la regimul achizițiilor publice în legea privind finanțările nerambursabile, cât și să detalieze mai bine procedurile. Centrul pentru Legislație Nonprofit a consultat organizațiile și a transmis o serie de recomandări care subliniau faptul că introducerea unei clarități sporite și a unor ghiduri foarte specifice ar putea rezulta într-o totală lipsă de flexibilitate și la înțelegerea greșită a particularităților activităților nonprofit.

Guvernul a revenit asupra temei raportărilor făcute de organizații în contextul introducerii unei directive UE referitoare la prevenirea utilizării sistemului financiar pentru spălarea de bani sau finanțarea terorismului. Proiectul de lege care vizează transpunerea directivei obligă OSC să raporteze Guvernului datele de identificare ale „beneficiarilor săi reali”, aplicând termenul de „beneficiar real” absolut fiecărei persoane asistate de o organizație. Imposibilitatea de a respecta cerința presupune aplicarea unor sancțiuni severe care pot duce la dizolvarea organizației. Mai mult, fără să fi fost realizată vreo analiză de risc (deși obligatorie conform standardelor internaționale ale Grupului de Acțiune Financiară – FATF), societatea civilă este plasată în aceeași categorie de risc financiar cu furnizorii de jocuri de noroc și cu instituțiile bancare. OSC au criticat puternic propunerea legislativă și s-au angajat în activități intense de advocacy, cu intenția de a convinge membrii Parlamentului să promoveze amendamente prin care să se corecteze respectivele prevederi. În forma adoptată de Parlament în octombrie nu s-au adus modificări în acest sens, dar în urma sesizării înaintate Curții Constituționale de câțiva parlamentari, proiectul de lege nu a intrat în vigoare în 2018, iar în decembrie a fost retrimis în Parlament pentru reexaminare.

Noi politici fiscale care afectează OSC au intrat în vigoare la începutul lui 2018. Companiile sunt eligibile pentru o deducere a sponsorizărilor¹ de până la 20% din impozitul pe profit datorat sau până la 0,5% din cifra de afaceri anuală, în funcție de care valoare este mai mică. Această deducere este valabilă doar în cazul companiilor plătitoare de impozit pe profit, al căror număr a scăzut oricum drastic la începutul lui ianuarie 2018, odată ce companiile cu o cifră de afaceri mai mică de 1 milion EUR au început să plătească doar taxa pe venit. Asociația pentru Relații Comunitare a mobilizat un număr semnificativ de organizații pentru a-și exprima îngrijorarea referitoare la această schimbare. Drept rezultat, o soluție parțială a fost adoptată prin intermediul Ordonanței de Urgență 25/2018, care specifică faptul că și plătitorilor de taxă pe venit le era permis să deducă 20% din taxele datorate, dar numai în cazul în care sponsorizarea era adresată unui furnizor de servicii sociale autorizat, cu cel puțin un serviciu licențiat, caracteristică pe care doar 5% din OSC active o au. O mulțime de organizații, inclusiv cele care oferă servicii sociale autorizate au protestat față de această practică discriminatorie. Cazul Asociației Dăruiește Viață, care a construit un spital oncologic pentru copii, fără a fi însă un furnizor autorizat de servicii sociale, a ajuns în centrul atenției într-o campanie publică ce a condus la adoptarea, în decembrie, a unor amendamente prin care orice OSC poate beneficia de pe urma respectivelor beneficii.

Donatorii individuali au avut deja de o perioadă bună de timp opțiunea de a direcționa 2% din impozitul pe venit către o organizație, biserică sau drept bursă individuală. În timp ce impozitul pe venitul individual s-a redus de la 16 la 10%, în martie Guvernul a mărit la 3,5% procentul din impozitul datorat care poate fi virat, limitând însă într-un mod similar potențialii beneficiari la furnizorii de servicii sociale autorizați, cu cel puțin un serviciu licențiat. În urma reacțiilor critice similare cu cele îndreptate către schimbările referitoare la sponsorizări, legea a suferit amendamente în decembrie, urmând ca toate organizațiile să poată beneficia de procentul mărit.

Toți beneficiarii de sponsorizări și alocări de taxe pe venit trebuie să fie înregistrați în Registrul Entităților/Unităților de cult pentru care se acordă deduceri fiscale. În 2018, registrul a introdus noi cerințe care pun și mai multă presiune birocratică pe organizații. OSC trebuie acum să depună declarații prin care specifică faptul că își desfășoară activitatea în domeniul pentru care s-au înregistrat la momentul înființării. În plus, pentru a putea beneficia de deduceri fiscale, OSC trebuie să nu aibă datorii la stat mai vechi de 90 de zile sau să nu fie declarate inactive. În timp ce Agenția Națională de Administrare Fiscală este responsabilă de determinarea datoriilor la nivel central, organizațiile trebuie să obțină un certificat prin care se confirmă faptul că nu datorează taxe locale.

În august 2018, Guvernul a emis o ordonanță prin care Direcția Generală de Inspecție Economico-Financiară a Ministerului Finanțelor devine responsabilă cu verificarea modului în care fondurile și bunurile obținute de OSC prin sponsorizări sunt folosite. Organizațiile sunt îngrijorate ca această măsură suplimentară de control a statului asupra sponsorizărilor să nu fie utilizată drept instrument politic, din moment ce respectivul departament raportează direct ministerului, și nu este parte din ANAF, în mod firesc responsabilă de verificarea aspectelor fiscale.

Libertatea de întrunire pașnică și libertatea de asociere au fost serios puse în pericol în timpul și după protestele din 10 august din București, la care Jandarmeria a răspuns cu o violență disproporționată. În septembrie, Ministerul de Interne a anunțat modificări ale legii privind adunările publice care ar limita și cenzura aceste manifestări, în baza unor evaluări subiective privind scopul protestelor. În octombrie, Înalta Curte de Casație și Justiție a decis că orice individ care ia parte la un protest neautorizat în fața unei instituții publice este pasibil de primirea unei sancțiuni.

În 2018, oficialii și-au sporit exprimările referitoare la sectorul asociativ și la activiști. Liviu Dragnea, liderul Partidului Social Democrat și-a manifestat explicit recomandarea ca trustul media independent G4Media, al cărui statut legal este acela de entitate non-profit, să fie verificat în privința surselor sale de finanțare. Autoritatea Națională de Supraveghere

---

¹ În legislația română termenul de „sponsorizare” se referă la orice flux financiar dinspre o persoană juridică către o OSC, în timp ce „donația” reprezintă fluxul dinspre o persoană fizică către un OSC.

a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal a citat RISE Project, o organizație centrată pe investigarea și raportarea crimei organizate și a corupției, în vederea divulgării surselor folosite într-o investigație referitoare la Dragnea, sub amenințarea sancțiunilor legale și a amenziilor de până la 20 de milioane de euro în cazul nerespectării cerinței.

OSC au dreptul să deruleze campanii de strângere de fonduri, să obțină venituri proprii și să concureze pentru obținerea de fonduri publice. OSC, sindicatele și patronatele sunt scutite de impozitul pe venit până la 15,000 EUR din veniturile obținute pe parcursul unui an fiscal sau până la 10% din venitul total scutit de impozit, fiind luată în considerare suma cea mai mică. Veniturile din subvenții și sponsorizări nu sunt impozitate.

Înregistrarea OSC nu a suferit schimbări pe parcursul anului, procesul este tot îndelungat și implică proceduri birocratice complexe.

Consultanța juridică pentru OSC rămâne limitată în raport cu nevoile sectorului, organizațiile din mediul rural fiind cele mai afectate de această situație.

CAPACITATEA ORGANIZAȚIONALĂ: 3.7

Capacitatea organizațională a OSC s-a deteriorat ușor în 2018 din cauza fluctuației mari de personal. Creșterea venitului minim pe economie de la 312 la 410 EUR pe lună a afectat organizațiile care aveau angajați plătiți la acest prag. Mai mult, salariile au crescut atât în sectorul privat, cât și în cel public, micșorând numărul de angajați disponibili pentru OSC și amplificând fluctuația personalului. Unele OSC încearcă să atragă mai mulți voluntari pentru a compensa lipsa de personal. Cu toate acestea, voluntariatul încă nu este comun în România. Conform datelor World Giving Index 2018, numai 6% dintre respondenții din România s-au implicat în activități de voluntariat în 2017, spre deosebire de 9% în anul precedent.

Eurobarometrul 455: Tineretul European 2018, care studiază tinerii cu vârste cuprinse între 15 și 30 de ani a confirmat ratele mici ale voluntariatului din România. Conform sondajului, numai 8 procente dintre respondenți au participat la activitățile unei organizații culturale în ultimele 12 luni; 7% au participat la activitățile unei organizații locale care urmărește îmbunătățirea vieții comunității; 5% s-au implicat în activitățile unei organizații care promovează drepturile omului sau dezvoltarea globală; 4 procente au participat la activitățile unei organizații de mediu și pentru schimbări climatice, și 8% s-au implicat în activitățile unui oricare alt ONG. Astfel, nivelul implicării tineretului este sub media europeană.

Majoritatea OSC au misiuni și viziuni și recunosc nevoia planificării strategice. În general, organizațiile puternice au planuri strategice clare, dar cele mai mici își dezvoltă activitățile în baza oportunităților și deciziilor ad-hoc, în parte și din cauza faptului că dispun de mai puține resurse și o capacitate mai mică de a se angaja în planificare strategică.

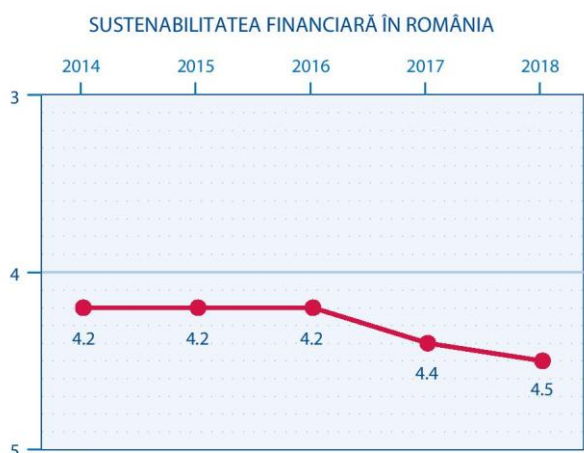
La nivelul structurii interne de management a OSC nu au fost schimbări notabile în anul 2018. Deși un număr mare de organizații au consilii directoare funcționale, în majoritatea cazurilor, echipele executive sunt responsabile de managementul organizațional, fără o implicare sau supervizare semnificativă a consiliilor. În cadrul unora dintre OSC, rolul membrilor consiliului director nu este clar diferențiat de cel al echipei executive, ori membrii echipei servesc și ca membri ai consiliului director.

Doar o parte din organizații dezvoltă planuri de management în ceea ce privește resursele umane. Dacă acestea există, ele sunt, de obicei, limitate la supervizare și proceduri de evaluare a personalului. Oportunitățile angajaților în ceea ce privește dezvoltarea abilităților prin intermediul trainingurilor, programelor de dezvoltare personală sau coaching sunt limitate.

OSC au, în general, echipamentul de bază pentru desfășurarea activităților de zi cu zi. Cu toate acestea, din cauza resurselor financiare limitate, în anul 2018 organizațiile au avut rareori oportunitatea de a-și procura echipamente noi.

SUSTENABILITATEA FINANCIARĂ: 4.5

Sustenabilitatea financiară s-a deteriorat ușor în 2018. În timp ce sponsorizările au mai crescut, asta nu a putut compensa accesul limitat la sursele de finanțare tradiționale, mai ales în ceea ce privește organizațiile mici sau din mediul rural. Diversitatea surselor de finanțare a OSC nu s-a schimbat considerabil în 2018.

Conform datelor World Giving Index 2018, 20% din români au donat unei organizații în 2017, comparativ cu cei 24% din 2016. ANAF a raportat faptul că în 2018 sumele colectate prin mecanismul de 2% au atins 44,32 milioane USD (pentru anul fiscal 2017), mai ridicate decât în anul precedent, dar tot cu mult sub recordul de 53,02 milioane USD înregistrat pentru anul fiscal 2015. Așa cum s-a discutat mai sus, se așteaptă ca deciziile legislative referitoare la procentul din impozitul pe venit datorat care poate fi redirecționat, cât și

tipurile de OSC care pot beneficia de pe urma acestor tipuri de donații să influențeze finanțările sectorului prin acest mecanism, mai ales în 2019.

Precum menționam și mai sus, s-au înregistrat schimbări și în ceea ce privește facilitatea fiscală prin care doar firmele cu venituri sub un milion de euro să își deducă sponsorizările, atâta vreme cât ele sunt făcute către un furnizor de servicii sociale autorizat, cu cel puțin un serviciu licențiat, prevedere schimbată la finele anului. În 2018, companiile și în special afacerile mici au manifestat un dezinteres în a se mai angaja în sponsorizări, în mod special în cele îndreptate către mediul rural, lovind astfel în organizațiile mici, locale, a căror luptă în accesarea resurselor este deja una dificilă. Totuși, o serie de corporații majore, precum Kaufland, OMV Petrom, Lidl România, Raiffeisen Bank, MOL România, IKEA România și Vodafone și-au continuat susținerea față de OSC prin programe de finanțare naționale. Conform unui raport emis în 2018 de CSR Media și Valoria Business Solutions, bugetele corporațiilor pentru programele de responsabilitate socială (CSR) fie au stagnat (30% din respondenți), fie au crescut ușor (între 30 și 59% dintre respondenți). Principalele domenii de interes pentru programele de CSR sunt educația, sfera socialului, și mediul, iar majoritatea acestora operează la nivel național, mai degrabă decât local sau la nivel de comunitate.

Fondurile Structurale Europene 2014-2020 au reprezentat majoritatea finanțărilor din surse guvernamentale străine sau alte instituții publice internaționale în 2018. După repetate întârzieri, OSC s-au aflat printre beneficiarii apelurilor de proiecte centrate pe educație, antreprenoriat și dezvoltare locală. Apelul de proiecte adresat capacității administrative pentru advocacy și creionarea de politici publice, deschis exclusiv către OSC, a finanțat un total de 91,4 milioane EUR către 99 de proiecte implementate între 2018 și 2019. Totuși, procedurile complexe și birocratice asociate cu aceste programe limitează accesul doar la organizațiile mai mari și mai experimentate.

În cadrul Mecanismului Financiar EEA 2014-2021, operatorii selectați au început să pregătească programele din domeniile cultură, educație incluzivă și reducerea sărăciei, urmând ca primele apeluri de proiecte să fie lansate în 2019. În 2019 este așteptată și lansarea Active Citizen Fund (parte a mecanismului financiar EEA), un program în valoare de 46 milioane EUR pentru democrație și drepturile omului, justiție socială, mediu și schimbările climatice și combaterea violenței de gen.

OSC au dificultăți în obținerea de resurse pe teme civice sau pentru creșterea capacității organizaționale. Fondul pentru Inovare Civică, un mecanism privat de finanțare susținut de Romanian-American Foundation și alte companii și-a continuat lansările anuale de cereri de propuneri, acordând 324,000 USD pentru proiecte care încurajează inovarea civică și implicarea în viața comunității. Fondul pentru Democrație, mecanismul de finanțare inițiat în 2017 de mai multe grupuri civice, a finanțat proiecte în valoare totală de 57,000 USD în 2018.

Diferite ministere și agenții guvernamentale au continuat să ofere finanțări nerambursabile din bugetul de stat, în principal către anumite categorii de organizații, printre care cele ale minorităților naționale sau federații sportive, ori către domenii de activitate specifice, precum cultura, combaterea intoleranței (care a primit o finanțare aproape dublă în 2018 față de 2017), tineret (care a primit o finanțare mai mică decât în 2017) și sport. În mod surprinzător, OSC au fost excluse din lista posibililor beneficiari ai Agenției de Cooperare Internațională pentru dezvoltare (ROAid), pentru care erau eligibile în trecut. Subvențiile acordate de la bugetul de stat pentru furnizorii de servicii sociale nu s-au modificat în 2018. Nicio schimbare substanțială nu a fost înregistrată în ceea ce privește finanțarea OSC din bugetele locale, finanțare ce continuă să fie limitată. Autoritățile locale par să înțeleagă mai bine procedurile aferente contractării

serviciilor sociale, dar practicile variază de la comunitate la comunitate și per total finanțările continuă să fie foarte scăzute.

OSC au devenit mai active și mai eficiente în metodele de strângere de fonduri de la donatorii individuali și de la grupurile lor țintă, folosind campanii SMS, crowdfunding, evenimente locale sau naționale de strângere de fonduri, precum cercuri de donatori, maratoane, swim-a-thons și gale. Spre exemplu, www.donație.ro (platformă care facilitează campaniile prin SMS și debit direct) a raportat o creștere cu 75% a donațiilor prin SMS în cele 75 de campanii organizate de 46 de organizații de-a lungul anului. În plus, debitele directe au crescut cu aproape 50 procente, 22 de OSC primind aproximativ două milioane USD. Valoarea donației lunare medii a crescut, de asemenea.

Nu s-au înregistrat schimbări semnificative în termeni de venituri realizate de OSC din activitățile economice. O serie de entități private, printre care NESst România, Romanian-American Foundation și Rețeaua Română a Întreprinderilor Sociale de Inserție prin Activitatea Economică (RISE) încearcă dezvoltarea unor politici încurajatoare în domeniu, fie prin sprijinirea parteneriatelor cu sistemele bancare sau de investiții, fie prin utilizarea eficientă a fondurilor europene. În cadrul acestora din urmă s-a lansat o schemă de finanțare nerambursabilă în valoare de 70 de milioane EUR, centrată pe fondarea întreprinderilor sociale pentru sprijinirea integrării grupurilor vulnerabile pe piața muncii și combaterea sărăciei. Cu toate acestea, întreprinderile sociale continuă să sufere de pe urma competiției dure de pe piața serviciilor. Mai mult, în 2018 o serie de OSC au fost afectate de oprirea în 2017 a facilităților fiscale pentru unitățile protejate, întreprinderi în care cel puțin 30% din angajați sunt persoane cu dizabilități. Acest fapt a condus la scăderea veniturilor unităților protejate, mare parte din ele fiind fondate de OSC, și a crescut, în același timp, cheltuielile în termeni de costuri necesare acordării asistenței persoanelor cu dizabilități rămase astfel șomere.

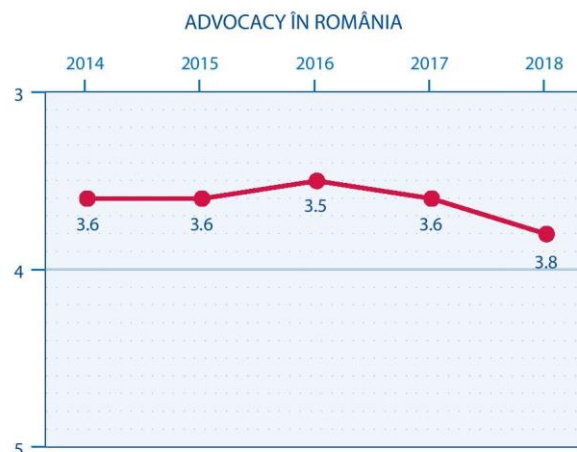
OSC depun situații financiare anuale, care sunt publicate pe site-ul Ministerului Finanțelor. Majoritatea OSC publică online rapoarte anuale incluzând minime informații financiare sau furnizează la cerere astfel de informații. Organizațiile mari realizează audituri financiare independente, în special la solicitarea finanțatorilor. Sistemele financiare ale OSC mari și ale celor care accesează fonduri structurale sunt puse la încercare de solicitările birocratice și schimbările frecvente de natură fiscală și contabilă.

ADVOCACY: 3.8

Capacitatea de advocacy s-a redus pe parcursul anului, drept consecință a relațiilor deteriorate cu guvernarea. Deși au existat de-a lungul anului câteva exemple de advocacy de succes, autoritățile au descurajat implicarea cetățenilor și a OSC în procesele de realizare a politicilor publice. În particular, protestatarii civici au fost descurajați și guvernul a urmărit o agendă conservatoare în ceea ce privește chestiunile de drepturile omului.

Proteste pașnice au continuat în 2018, mare parte a lor fiind dedicate luptei anti-corupție, independenței justiției și modificărilor codului penal. Deși nu au mai reușit să strângă la fel de mulți participanți precum în anii anteriori, protestele au fost mai tensionate și au întâmpinat un răspuns represiv. Pe 20 iunie, 20,000 de oameni au marșăluit pe străzile Bucureștiului și ale altor orașe, iar Jandarmeria a reținut cel puțin opt persoane, inclusiv un jurnalist străin. În jur de 100,000 de oameni s-au strâns pentru un protest similar pe 10 august, când din partea Jandarmeriei a venit un răspuns disproporționat pentru ceea ce păreau a fi mici grupuri violente printre protestatarii. Înregistrările video s-au răspândit cu rapiditate pe rețelele de socializare, înfățișând utilizarea discriminatorie a gazelor lacrimogene, a tunurilor cu apă și a violenței forțelor de ordine față de protestatarii pașnici. Peste 400 de civili au primit îngrijiri medicale la fața locului și mai mult de 50 au fost transportați la spital, o parte dintre ei cu răni grave. În timp ce Parlamentul European a condamnat intervenția poliției ca fiind disproporționată prin Rezoluția din noiembrie referitoare la statul de drept în România, prim ministrul a considerat că violența a fost justificată, dat fiind că protestul a fost, de fapt, o lovitură de stat. Mai târziu, Ministerul de Interne a propus promovarea coordonatorului Jandarmeriei responsabil de intervenția din 10 august.

Organizațiile pentru drepturile LGBTI au condus una dintre cele mai vizibile campanii de advocacy în 2018, cu scopul de a preveni o modificare a Constituției prin care se restrângeau drepturile cuplurilor de același sex. În 2016, 30 de

organizații sprijinite de Biserica Ortodoxă au înaintat Parlamentului semnăturile a aproape trei milioane de cetățeni, solicitând organizarea unui referendum prin care se restrângea definiția familiei la căsătoria dintre un bărbat și o femeie (și nu dintre doi soți, așa cum Constituția specifică). Inițiativa, puternic criticată de societatea civilă progresistă, a așteptat aprobarea finală a Parlamentului timp de mai bine de doi ani. În toamna anului 2018, principalul partid de guvernare a decis organizarea referendumului în octombrie. În timp ce majoritatea formațiunilor politice au susținut, oficial sau nu, modificarea propusă, societatea civilă progresistă a convins cetățenii să respingă propunerea prin neprezentare la vot. Chiar și după ce Guvernul a luat decizia de ultim moment pentru ca referendumul să se întindă pe două zile pentru a mări prezența la urne, numai 21% din cetățenii cu drept de vot au participat, nefiind astfel atins pragul necesar de 30% prezență la vot pentru ca referendumul să fie considerat valid.

În mod formal există canale legale de comunicare între OSC și autorități. Cu toate acestea, autoritățile nu respectă de fiecare dată prevederile ce țin de consultare atunci când urmează a fi luate decizii de interes public. Iar chiar și atunci acest lucru se întâmplă, procesul e marcat de lipsă de încredere de ambele părți. Câteva organizații care luptă pentru drepturile și protecția copiilor au lucrat alături de UNICEF și Ministerul Educației în vederea redactării proiectului la nivel național al Strategiei pentru Educație Parentală. Ministerul a acceptat inițial strategia și a lansat-o în consultare publică, însă aceasta a fost eliminată rapid de pe site-ul oficial, cu mult timp înainte ca perioada pentru consultări să se încheie. Strategia a fost considerată a fi prea progresistă, spre exemplu pentru că familia nu a fost considerată ca fiind o realitate obiectivă, ci mai degrabă un produs socio-cultural care este modelat în permanență.

Grupurile civice informale au continuat să militeze pentru schimbare în comunitățile lor. Unul dintre cele mai notabile succese este acela al grupului Împreună pentru Autostrada A8, care a convins Parlamentul să adopte o lege prin care solicită Guvernului să inițieze prima autostradă care ajunge în Moldova.

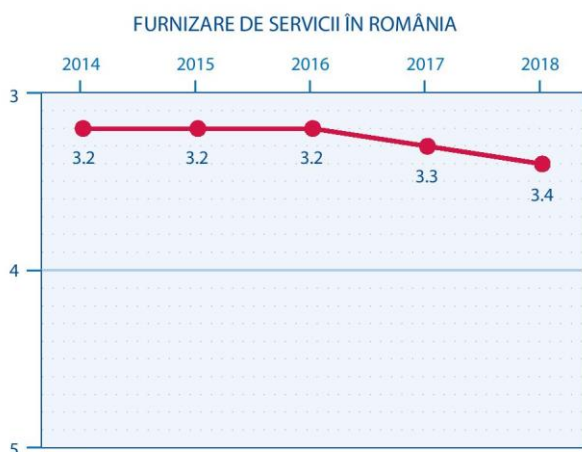
Asociația pentru Sprijinirea Pacienților cu Tuberculoză Multidrog Rezistentă și Fundația Romanian Angel Appeal au dezvoltat o propunere legislativă privind protecția socială a pacienților diagnosticați cu tuberculoză. În urma unei campanii de advocacy care s-a întins pe parcursul a trei ani, Parlamentul a adoptat legea în 2018. În mod similar, după doi ani de documentare și advocacy, o coaliție condusă de Fundația PACT și MKBT: Make Better au convins câțiva parlamentari să inițieze un proiect de lege prin care să fie îmbunătățită situația a peste 64,000 de familii care trăiesc în așezări informale în construcții fără aprobările legale.

Politicienii au început să folosească tactici și argumente identice cu cele ale societății civile care îi critică. Spre exemplu, în timp ce societatea civilă protestează în mod constant în fața clădirii Guvernului, partidele de la guvernare și-au organizat propriile proteste în vederea demonstrării faptului că și susținătorii lor au motive de supărare. În mod similar, în timp ce OSC consideră că Guvernul amenință independența sistemului judecătoresc și a statului de drept prin diferite schimbări legislative, răspunsul Guvernului este acela că el este cel mai important apărător al statului de drept, iar că propunerile de schimbări legislative sunt menite să regleze abuzurile săvârșite de judecători și procurori. Astfel de tactici au împins OSC spre crearea unor narrative noi, mai clare, prin care să își convingă grupurile țintă că poziționarea lor este mai bună decât cea a guvernanților, însă OSC au avut succes restrâns din acest punct de vedere.

OSC au militat activ pentru menținerea unui cadru sănătos de operare a sectorului, dar cu un succes limitat. Cea mai lungă și vizibilă campanie a fost cea împotriva cerințelor de raportare propuse odată cu introducerea legii care vizează transpunerea directivei UE referitoare la prevenirea utilizării sistemului financiar pentru spălarea de bani sau finanțarea terorismului. Rezultatul campaniei a fost acela de întârziere a adoptării legii, mai degrabă decât de a-i corecta conținutul, astfel că actul normativ a rămas să fie discutat în Parlament la finalul anului, deși fusese anterior declarat de către Curtea Constituțională ca fiind neconstituțional. Așa cum a fost prezentat anterior, OSC au reușit cu succes, de asemenea, să militeze împotriva schimbărilor privind tipurile de organizații care pot beneficia de pe urma alocării procentului din impozitul pe venit, precum și privind reducerea numărului de companii eligibile pentru deducerea sponsorizărilor.

În iulie 2018, Guvernul a adoptat o ordonanță de urgență prin care interzicea ca zonele naturale protejate să fie administrate de custozi privați, afectând astfel mai mult de 60 de organizații care administrau 127 de zone protejate. În ciuda criticilor din partea organizațiilor pentru protecția mediului, până la finalul anului ordonanța a rămas încă în vigoare.

FURNIZARE DE SERVICII: 3.4

OSC au continuat să furnizeze o varietate de bunuri și servicii, deși cantitatea totală a acestora a scăzut ușor în 2018. Din cauza personalului redus și a finanțării precare, unele servicii sociale au ajuns la un număr mai mic de beneficiari comparativ cu anii anteriori. OSC continuă să întâlnească provocări în atingerea zonelor rurale sau marginalizate și a unor grupuri vulnerabile. În plus, decizia Guvernului de a interzice administrarea zonelor naturale protejate de către custozi privați (majoritatea dintre ei fiind OSC) a afectat organizațiile de mediu și a scăzut numărul de servicii furnizate în acest domeniu.

În afara serviciilor sociale, sectorul asociativ furnizează servicii pentru protejarea drepturilor fundamentale ale grupurilor vulnerabile și facilitarea integrării lor sociale. În 2018, OSC au dezvoltat servicii în noi direcții, precum presa alternativă. Spre

exemplu, Asociația Recorder Community a creat o platformă online pentru promovarea și dezvoltarea jurnalismului în România și a furnizat mai mult conținut în 2018.

OSC acoperă, de obicei, nevoile publicului lor țintă și răspund priorităților comunității, chiar dacă le lipsește capacitatea de a dezvolta studii în vederea determinării trendurilor și comportamentelor. OSC nu s-au angajat încă în analize constante de impact sau nevoi.

OSC din domenii de intervenție variate și-au oferit sprijinul unei palete largi de stakeholderi, inclusiv instituții publice locale sau naționale, companii private, spitale sau instituții internaționale. OSC sunt, de asemenea, implicate în elaborarea de politici publice și în elaborarea programelor de CSR. Spre exemplu, Fundația Comunitară București a sprijinit IKEA în dezvoltarea unui asemenea program. Astfel, în 2018, Fondul IKEA pentru Egalitate de Gen a fost lansat pentru a oferi sprijin financiar timp de trei ani proiectelor din București și Ilfov care stimulează independența economică a femeilor aflate în situații vulnerabile și care promovează parteneriatul de gen.

Capacitatea OSC de a genera venit prin furnizare de servicii este limitată. Majoritatea serviciilor furnizate de organizații sunt gratuite. Totuși, OSC percep sume pentru unele produse și servicii, precum îngrijiri la domiciliu, tratament și terapie pentru dependențe, educație informală sau alternativă pentru copii, precum și întreprinderi sociale. Spre exemplu, Asociația pentru Formare taxează sume pentru Casa Experimentelor, un centru de știință pentru copii. Cu toate acestea, sumele percepute rar acoperă costurile totale, așa că de obicei sunt necesare fonduri suplimentare.

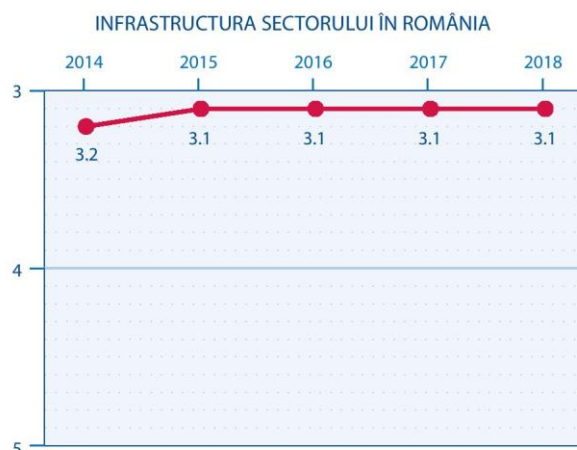
Guvernarea nu recunoaște valoarea serviciilor OSC sau contribuția lor la îmbunătățirea calității vieții diferitelor grupuri vulnerabile.

INFRASTRUCTURA SECTORULUI: 3.1

Infrastructura ce susține sectorul societății civile nu s-a schimbat semnificativ în 2018. Zeci de OSC continuă să funcționeze ca centre de resurse și să acorde sprijin altor OSC. Majoritatea acestora sunt localizate în orașele mari, un număr redus desfășurând programe de mobilizare în vederea aducerii serviciilor lor și în comunitățile mici.

Capacitatea locală de finanțare continuă să se dezvolte, dar rămâne limitată. Romanian-American Foundation susține strategic dezvoltarea infrastructurii filantropice, și în mod principal pe cea a fundațiilor comunitare. În mod curent există 16 fundații comunitare active în România, cu șanse ca modelul să se extindă și în alte comunități.

Organizațiile civice continuă să lege parteneriate cu sectorul de afaceri. O serie de companii mari au încercat să își facă intervențiile mai strategice și să își crească numărul de beneficiari prin parteneriatul cu OSC. Spre exemplu, Kaufland

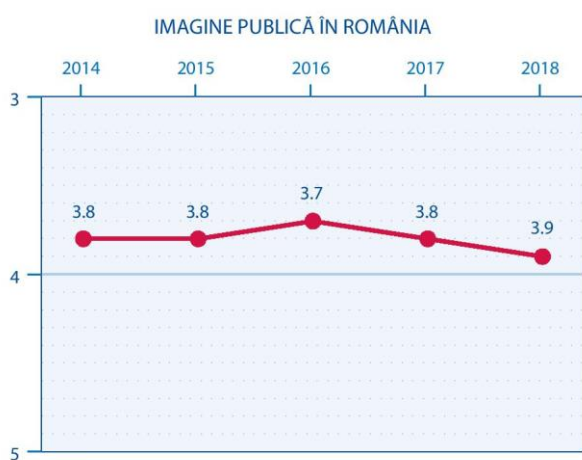

este partenerul Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile, iar LIDL România și Raiffeisen Bank lucrează cu Asociația pentru Relații Comunitare pentru coordonarea finanțărilor nerambursabile oferite.

Parteneriatele OSC cu presa independentă prind putere, iar unele entități media încep să funcționeze ca OSC pentru a putea accede la surse de finanțare mai flexibile și imparțiale. În plus, entități cooperează ușor cu mediul asociativ, date fiind temele de interes comune, ca spre exemplu lupta anticorupție sau nevoile celor mai vulnerabile grupuri sociale.

Oportunitățile de training au rămas limitate, iar finanțarea pentru dezvoltare organizațională este foarte slabă. Din acest motiv, coalițiile formale au fost mai puțin active în 2018, deși organizațiile se angajează în coaliții informale și spontane în vederea conturării unor reacții rapide la agenda publică. Spre exemplu, un grup de peste 100 de OSC au lucrat împreună pe problematica din jurul prevederilor dăunătoare ale legii privind spălarea banilor, comunicând online constant, în timp ce câteva zeci dintre ele au participat și la întâlniri față în față pe această temă.

IMAGINEA PUBLICĂ: 3.9

Imaginea publică a sectorului s-a degradat în 2018, în mare parte din cauza retoricii negative a guvernanților care acuză OSC că acționează ca agenți străini. În particular, Guvernul a catalogat protestele civice, precum și alte demersuri de apărare a democrației ca fiind coordonate de George Soros și alte interese străine. Liderul Partidului Social Democrat s-a referit la protestatari ca fiind șobolani și a spus despre protestul din 10 august că a fost o lovitură de stat finanțată din afară. Acest tip de retorică și-a găsit teren fertil și în mediul online. PressOne a raportat faptul că, de-a lungul toamnei, zeci de conturi Facebook ale PSD au publicat în mod sistematic informații din acest registru, false și greu de verificat.

OSC beneficiază de o acoperire media relativ bogată, inclusiv pe canale TV. Cel mai adesea, organizațiile din sănătate și

servicii sociale beneficiază de acoperire pozitivă, însă retorica dinspre nivelurile superioare ale guvernării referitoare la agenții străini și anti-Soros prevalează în termen de impact media. Conform unui sondaj realizat de Institutul Român pentru Evaluare și Strategie (IRES) în decembrie, peste o treime dintre români (35,5%) consideră că Soros a adus daune României, deși nu există date verificate care să susțină acuzația. Sondajul Eurobarometru derulat în septembrie arată că peste 60% dintre români consideră că societatea civilă joacă un rol important în apărarea și protejarea democrației. Cu toate acestea, astfel de opinii nu se traduc întotdeauna într-o încredere crescută în societatea civilă.

Percepția sectorului de afaceri referitoare la OSC s-a îmbunătățit, date fiind îngrijorările lor comune. La fel ca în 2017, asociațiile oamenilor de afaceri și-au debarat ferm sprijinul pe subiecte ridicate și de societatea civilă, precum situația statului de drept, independența justiției și accesul liber la educație.

OSC își promovează activitatea prin canalele de social media și, într-o măsură mai restrânsă, pe site-urile proprii. De asemenea, organizațiile continuă să își prezinte reușitele prin intermediul evenimentelor publice, al premiilor și galelor, dar această practică a fost mai slabă în 2018, din pricina finanțării mai precare.

Multe organizații, dar nu toate, publică rapoarte anuale, în special pentru a satisface solicitările finanțatorilor, aceasta nefiind o obligație legală. Deși de-a lungul anilor au existat mai multe încercări de a realiza un cod etic sau de conduită pentru sectorul societății civile, eforturile nu au beneficiat de un sprijin semnificativ la nivelul organizațiilor.

Disclaimer: Opiniile exprimate aici sunt ale experților și cercetătorilor și nu reflectă neapărat poziția USAID sau FHI 360.